
Honorine Hermelin (1886-1977)

Äntligen hade den svenska kvinnan fått rösträtt! Året var 1921 och det var inte en dag för tidigt tyckte fem framstående och kompetenta damer som samlats på Fogelstad i Sörmland. Våra nordiska grannländer hade redan tidigare infört kvinnlig rösträtt så nu skulle det bli ändring av även i Sverige. Godsägaren Elisabeth Tamm hade bjudit in Dr Ada Nilsson, författaren Elin Wägner, riksdagsledamoten Kerstin Hesselgren och pedagogen Honorine Hermelin till sin gård för att diskutera hur denna nya frihet på bästa sätt skulle kunna brukas.

En skola skulle det bli, ja kanske en medborgarskola där kvinnor från alla samhällsklasser och politiska åsikter skulle lära sig att bli engagerade samhällsmedborgare. Inspektorsbostaden på Fogelstad blev inte bara skolbyggnad utan även bostad åt **Honorine Hermelin**, som kom att bli skolans rektor mellan 1925-1954.

Pedagogen Honorine Hermelin som var barn till nykterhetskämpen, blåbandisten och riksdagsmannen Joseph Hermelin på Ulfåsa, hade lärt sig talets stora konst genom att lyssna på sin far när han talade om nykterhet i den gamla nedlagda skolan på Ulfåsa. Vissa söndagar kom det till och med extrainsatta båtar på sjön Boren både från Motala och Linköping, med människor som alla ville höra Baron Hermelin tala och det kunde ibland bli upp till femtusen åhörare som stod eller satt i parken och lyssnade.

Joseph förlorade sin första hustru vid Honorines födelse, men fick hjälp av sin syster Karin Cagney att ta hand om de moderlösa barnen Gösta och Honorine. Karin döptes om av barnen till Ka, efter ormen Ka i Djungelboken och det blev naturligt att utbrista: Ingen i djungeln är din like, du starka, visa, gamla Ka!

Enligt den hermelinska traditionen deltog Joseph, och i viss mån även barnen, i det praktiska arbetet tillsammans med de anställda. Det var viktigt att lära sig den sociala verkligheten. Under en tid hade Joseph till exempel före detta fångar till hjälp på gården och han var alltid djupt intresserad av dem han arbetade med. Vid ett tillfälle när han hade en falskmyntare vid sin sida kunde han inte låta bli att fråga om det inte var ganska svårt, det där. Med stor självkänsla svarade falskmyntaren "Åjo, man måste ju kunna lite".

Det var inte bara arbete som Honorine upplevde i sin barndom utan mycket var roligt med musik och sång och ett år skulle Joseph fira sin födelsedag i växthus som låg nedanför den branta trädgårdsbacken. Födelsedagsbarnet fick sätta sig i en liten gul vagn med skaklar som Gösta drog. Honorine sprang bakom för att hålla igen i backen. Framför vagnen dansade, hoppade och sprang trädgårdsmästaren och trädgårdsdrängen, som båda var ganska skäggiga och till åren, blåsande i pipen på varsin stor tom vattenkanna, liksom trumpeter.

En långfredag när Joseph hade kommit tillbaka från kyrkan frågade Honorine varför hon och Gösta inte fick gå i kyrkan. Jo ser ni, Ka har läst en som heter Kierkegaard, och han tycker inte att man ska gå i kyrkan, blev svaret. Honorine glömde inte det och lite längre upp i åren började hon läsa Kierkegaard som fanns i biblioteket på Ulfåsa.

Vid 10 års ålder skickades Honorine till Stockholm och Brummerska skolan. Efter åren där tillbringade Honorine en vinter hos faster Ka i England där hon fick lära sig irländska revolutionssånger av Karins irländske man och hans landsmän. Utbildningen fortsatte i Anna Sandströms seminarium som ansågs vara en skola för nya syner och strävanden som

inspirerats av "den tionde musan, pedagogikens" som Anna Sandström kallades av en norsk kollega.

I Humlegården och Lill-Jansskogen såg Honorine och hennes klasskamrat Harriet Löwenhjem en dag hur några flickor från Sandströms skola levde sig in i historien genom dramatiska lekar. Harriet sprang fram till en av flickorna som hette Elsa Björkman och bad att de skulle få vara med. Det här sättet var något som kändes hemtamt för Honorine, för hemma på Ulfåsa och senare också på Gripenberg, spelades det ett slags charader som kallades bluetter.

Av läraren i geologi, blev Honorine övertalad att söka sig till Kemikum vid Stockholms Högskola vilket hon också gjorde. I några år trevade hon sig fram inom naturvetenskaperna men när en seminariekamrat föreslog att de båda skulle studera i Uppsala fortsatte hennes studier på den humanistiska fakulteten. Historia, religionshistoria och statskunskap undervisades av Harald Hjärne, Nathan Söderblom och Simon Boëtius som var de största under den tiden. Vid en föreläsning nämnde Nathan Söderblom en nyutkommen bok av Vilhelm Grönbech. Ett tonfall gjorde att Honorine blev intresserad och lånade boken inför sin hemresa till Gripenberg en jul. Resan från Stockholm till Tranås tog då sju timmar och när hon skulle stiga av muttrade en medpassagerare som hon inte lagt märke till: "Det kan man kalla att läsa med intresse".

Tjugo år senare när Honorine nämnde Vilhelm Grönbech i en föreläsning på Fogelstad, kom en dansk kursdeltagare fram och sa att Honorine inte bara skulle läsa hans böcker utan hon måste lyssna på honom också. Något år senare hörde Honorine Grönbechs föreläsning på universitetet i Köpenhamn och 1935 lyckades hon få honom att komma till Sverige och tala på Fogelstads 10-årsjubileum. Samma år åkte en delegation med bl a Fogelstadförbundets medlemmar till Genève för att tala om fredsfrågan i Nationernas förbund. Honorine hade en gång frågat Joseph: "Tror Far att det kan bli fred i hela världen" och fått svaret att i så fall måste kvinnorna göra det, vi män är alldeles för bundna. Det svaret gjorde att Honorine, när den kvinnliga rösträtten införts, hela tiden hade en känsla av att kvinnorna var *nya* i världshistorien och att det gällde att förändra världen *nu*.

Som lärare på Anna Sandströms seminarium, i början av 20-talet, var Honorine nöjd med sin tillvaro men när Elisabeth Tamm bad att hon skulle bli rektor för Kvinnliga medborgarskolan på Fogelstad kunde hon inte tacka nej. I prospektet som de fem kvinnorna hade utarbetat tillsammans angavs att ämnena skulle omfatta medborgarkunskap med historia och praktisk psykologi samt belysning av aktuella politiska och sociala frågor.

Att tanken på en medborgarskola för kvinnor kunde förverkligas berodde på att tidningen Tidevarvet existerade. Den hade kommit igång något år tidigare med Dr Ada Nilsson i spetsen och hade 3000 prenumeranter runt hela Sverige och i den tidningen annonserade man efter deltagare genom att skriva om skolans verksamhet: "Skolan vill ge sitt bidrag i arbetet för att bakom vårt medborgarskap måtte stå självständiga och ansvarsfulla människor --- Den vill lägga undervisning och studiearbete så, att samband vinnes mellan handens, hjärnans och hjärtats arbete, mellan hemmets värld och samhällets, mellan den enskilde och det allmänna".

Under alla de 30 åren som Honorine förestod verksamheten vid Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad var Ebba Holgersson lärare på skolan. Hennes huvudämne var svensk medborgarkunskap och aktuella sociala frågor medan Honorine tog den allmänna historien i översikter och förde den fram till de aktuella politiska situationerna. Någon ytterligare fast kapacitet behövdes inte men de hade ett system med gästföreläsare vilket

visade sig vara en mycket bra anordning. Den breddade samvaron och skänkte nya impulser, kunskap och spänning.

Det var Ebba Holgersson som kom på det geniala med att införa en låtsas- kommun som hette Komtemåtta. Genom den fick deltagarna variera sina erfarenheter av hur ett kommunalt arbete utförs. Med sotade överläppar och i långa kappor kunde man ikläda sig rollen som kommunalråd, läkare eller prosten i Komtemåtta. Muntlig framställning var ett viktigt ämne liksom sammanträdesteknik.

År 1947 gifte sig Honorine med Vilhelm Grönbech och flyttade till Danmark men äktenskapet varade inte ens ett helt år eftersom Vilhelm Grönbech hastigt avled efter en hjärtattack. Honorine flyttade tillbaka och återupptog sitt arbete med att vara rektor för Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad och bodde kvar i inspektorsbostaden fram till sin ålderdom.

Elisabeth Tamms ord omfattar Honorines och Fogelstads anda väl: *Fogelstadförbundare! Vilket parti ni än tillhör, eller om ni inte tillhör något parti, kom ihåg att det viktigaste är inte att vara framstående eller att komma fram. Viktigast för kommande generationer är att var och en har och följer en övertygelse. Det är något som är tillgängligt för alla och inte fåtalet förbehållet. Märkliga ting kan åstadkommas, men en bättre värld kan inte byggas enbart av intelligens och teknik. Därtill fordras också hjärta, övertygelse och erfarenhet.*

Februari 2009

Honorine Louise Ugglå